

מעקב הומניטרי אפריל 2009

סקירה כללית

מכירת דלק בבקבוקי פלסטיק - עזה 2009, צילום: ג'ון טורדאי

במהלך חודש אפריל נרשמה פגיעה מתמשכת בזכות הבסיסית של פלסטינים לכבוד אנושי. בגדה המערבית נעקרו מבתיהם יותר מ- 100 תושבים פלסטינים, רבים מהם ילדים, כאשר בתיהם נהרסו על ידי הרשויות הישראליות בגין היעדר אישורי בנייה. שיעורי העקירה בחודש אפריל 2009 היו גבוהים פי שניים מאשר בחודש מרץ האחרון. במהלכם של כ-350 מבצעי סריקה

ומעצר, פשטו כוחות הצבא על בתיהן של מאות משפחות פלסטיניות ברחבי הגדה המערבית וערכו בהם חיפושים. בנוסף, חלה עליה של 40% במספר הפצועים, שנכגעו בתקריות שקשורות לסכסוך, בהשוואה לממוצע החודשי

ב- 2008. כמחצית הפגיעות היו כתוצאה מאלמות מתנחלים כלפי פלסטינים, שרשמה עליה בחודש אפריל.

הנושאים העיקריים בגיליון זה:

הגדה המערבית, כולל ירושלים המזרחית: עלייה בהיקף הפעילות הצבאית הישראלית • אלימות מתנחלים ותקריות נילוות בסימן עליה • עליה חדה בשיעור הריסות הבתים ומספר העקורים כתוצאה מכך • משרד OCHA מפרסם דוח חדש: "משבר התיכונן בירושלים המזרחית - כיצד להבין את תופעת הבנייה הבלתי חוקית" • המשך העיכובים הממושכים במחסום קלנדיה • הגנה על ילדים: גובר החשש עקב המספר הגבוה של עצורים בקרב ילדים

רצועת עזה: ירידה משמעותית בהיקף האלימות הישראלית-פלסטינית • העליה בהיקף האלימות הפנימית ברצועה מעוררת דאגה • המשך הסגר על עזה - צימצום היקף הסחורות שניכנסו החודש לרצועה • המשך האיסור על תנועה אל ומחוץ לרצועה • הגבלת הגישה לאדמות חקלאיות וללב ים פוגעת במקורות פרנסה • התהליך להפניית חולים לטיפול רפואי מחוץ לרצועה לא פעל כסידור במשך מרבית תקופת הדיווח • מצב הטיפול בשפכים בלתי יציב • מחסה: אומדן הנזקים הושלם - לא מתאפשרות פעולות השיקום • נמשכת הפעילות לסילוק ההריסות • שלטונות החמאס מפנים דרישות חדשות כלפי אירגונים לא ממשלתיים בינלאומיים • פורסם דוח האו"ם בנושא אומדן הצרכים ברצועת עזה בעיקבות מבצע "עופרת יצוקה"

נושאים נוספים: הבנק העולמי בדוח מיוחד: "פיתוח משק המים הפלסטיני מוגבל ביותר" • מיזמי סיוע המיועדים לגדה המערבית (במסגרת מגבית החירום CAP 2009) (סובלים מתת מימון חמור) • החלה הערכת הביניים של מגבית החירום ל-CAP 2009

עם השלמת 22 חודשי מצור ישראלי על רצועת עזה, ואי מתן מענה הולם לצרכים שנוצרו כתוצאה ממבצע "עופרת יצוקה", אוכלוסיית הרצועה כולה ניצבת בפני משבר חמור של כבוד האדם. הגישה לאספקה הומניטרית ולמוצרים בסיסיים אחרים נפגעה משמעותית עקב סגירת המעברים בימי חג הפסח. מספר המשאיות, שניכנסו לרצועה באפריל 2009, היה נמוך מאשר בכל חודש אחר מתחילת השנה. מזה חמישה חודשים שאין מתירים להכניס לרצועה דלק וסולר, ונמשך הצורך בקיצוב גז בישול. שפכים גולמיים זרמו במהלך החודש חזרה לבתי התושבים באיזור חאן יונס בשל שיבושים חמורים בתהליכי הטיפול בשפכים עקב התדרדרות מערכות התברואה. בחודש אפריל הותר לייבא לרצועה רק שלוש משאיות של צנרת פלסטית, שיובאה על ידי המגזר הפרטי לטיפול ותיקון מערכות המים והתברואה. כמות החומרים שהוכנסה לרצועה, לאחר איסור גורף לייבאם מאז אוקטובר, איננה מספקת ואף זניחה אל מול גודל הצרכים הבלתי מסופקים.

הגבלות גישה ותנועה נוספות ממשיכות לפגוע במקורות הפרנסה של התושבים הנמנים על הקבוצות הפגיעות ביותר בשטח הפלסטיני הכבוש. ברצועת עזה מנעו כוחות הצבא הישראלי מחקלאים פלסטינים גישה לרצועות אדמה מעובדות בסמוך לגדר הגבול, כמו גם גישה של דייגים לשדות דייג מעבר לשלושה מיילים ימיים. הדבר פגע ביכולתם של החקלאים לקצור את יבולי השעורה והחיטה, כמו גם מנע מדייגים את מיצוי עונת השיא של דייג הסרדינים, אותם ניתן לדגו מעבר לשלושה מיילים. בגדה המערבית ממשיכים הקשיים בגישה של חקלאים פלסטינים לשטחים חקלאיים הנמצאים בסמיכות להתנחלויות או בשטחים שהוכרוזו כסגורים ומצויים כ"צד הישראלי" של הגדר, בינה לבין הקו הירוק. התנכלות של מתנחלים לחקלאים הפלסטינים והקשיים לעבור בשערים שבגדר (דבר המחייב קבלת היתר מוקדם) מהווים את מקור הקשיים והבעיות בגישה לאדמות בגדה המערבית.

מאות חולים פלסטיניים במצב קשה, שביקשו לקבל טיפול רפואי מתמחה במוסדות רפואיים מחוץ לרצועת עזה, לא יכלו להגיע ליעדיהם ולקבל את הטיפול הנחוץ בשל המשך המצור הישראלי על הרצועה והבעיות הפוליטיות הפנימיות בין רשויות החמאס בעזה והרשות הפלסטינית ברמאללה. לקראת סוף החודש נמצא פתרון לבעיית ההפניות ואולם, הדבר איפשר את יציאתם, דרך מעבר ארז, של 90 חולים קשים בלבד בחודש אפריל, בהשוואה ל-325 שיצאו בחודש מרץ 2009. במקביל, למרות שמצבם של חולים בגדה המערבית המבקשים להגיע לטיפול רפואי מקצועי מתמחה בירושלים המזרחית קל יותר, הרי שבמהלך חודש אפריל נרשמו עיכובים זמני המתנה ממושכים במחסומים השולטים

על הכניסות לירושלים המזרחית, שם מצויים מרבית בתי החולים המעניקים שירותי רפואה מקצועית בתחומים וברמת התמחות שלא ניתן לקבל בבתי החולים בגדה המערבית. סקר מגדרי, שפורסם במהלך החודש על ידי האו"ם, זיהה בעייתיות מעוררת דאגה בתחומי הטרואמה הנפשית והלחץ, מהם סובלים רבים מתושבי הרצועה. עם גישה מוגבלת ואף מינימלית לשירותי יעוץ פסיכולוגי מקצועי, עולה חשש להתגברות מגמת הטיפול העצמי באמצעות תרופות מרשם הנלקחות ללא כל פיקוח והשגחה רפואית. מממצאי הסקר עולה כי אלימות נגד נשים ממוקדת ונפוצה יותר בקרב משפחות שנעקרו מבתיהן במהלך הפעילות הצבאית הישראלית ברצועה. 37% מהנשים ציינו כי אלימות במשפחה מהווה את מקור הסכנה הראשון במעלה לבטחונן של נשים וילדות, בעוד יותר מ-50% מהגברים ציינו שהסכנה להם ולנערים, נשקפת בעיקר במקומות ציבוריים וכתוצאה ממחלוקות פוליטיות והתנגשויות פנימיות.

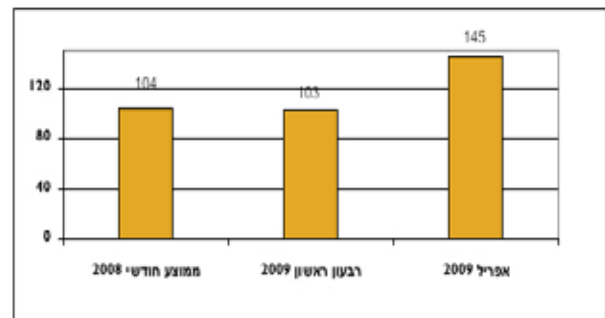
במהלך חודש אפריל נרשמו ברצועת עזה מספר נפגעים כתוצאה ממאבקים מקומיים ומאלימות על רקע מה שמכונה הרג על רקע "כבוד", ומהתנגשויות מזוינות בין פלגים יריבים. בהתנגשויות אלה נהרגו חמישה בני אדם ו-16 נוספים נפצעו. יש לציין כי למרות שרצועת עזה ודרום ישראל חוו במהלך חודש אפריל רמת אלימות מהנמוכות בשנים האחרונות, הרי שהתנגשויות ספורדיות בין הצדדים גבו את חייהם של שני לוחמים פלסטינים. בהיעדר הפסקת אש מוסכמת, השקט היחסי שנרשם בחודש אפריל נותר שכיח.

כבוד אנושי הינו זכות בסיסית ואיננו יכול להיות מותנה בהתקדמות במישור המדיני. כצעד ראשון להפחתת הפגיעה בכבוד האנושי של האוכלוסייה הפלסטינית, יש להקפיא לאלתר את הריסות הכתים על ידי ישראל בגדה המערבית ובירושלים המזרחית ויש לשים קץ לאלימות המתנחלים כלפי פלסטינים ורכושם. יש להרחיב את מגוון הסחורות המותרות ליבוא ברצועת עזה ולהגדיל את הכמות הכוללת של הסחורות הניכנסות לרצועה. יש להתיר את יישומן של תוכניות הומניטריות ללא הפרעה ויש להבטיח הזרמה שוטפת ורציפה, ללא כל הפרעה, של אספקה חיונית ושל כוח אדם הומניטרי לרצועת עזה וזאת מבלי להתחשב בחגים ובמועדים דתיים או לאומיים. אין לעכב או למנוע גישה לטיפול רפואי ולצרכים חיוניים אחרים בשל מחלוקות וניגודי אינטרסים פוליטיים בין פלגים פלסטיניים. על מנת למנוע התדרדרות נוספת של המצב, על הקהילה הבינלאומית להגביר את מימון הפרוייקטים ההומניטריים שהוצגו במסגרת מגבית החירום המאוחדת (CAP 2009), ובמיוחד עבור פרויקטים חיוניים בגדה המערבית.

הגדה המערבית, כולל ירושלים המזרחית

עליה בהיקף הפעילות הצבאית הישראלית

בחודש אפריל חלה הסלמה בהיקף הפעילות הצבאית הישראלית. מגמה זאת באה לידי ביטוי במספר הפצועים הפלסטיניים, כמו גם במספר מבצעי הסריקה והמעצרים הנלווים. ארבעה פלסטיניים נהרגו במהלך החודש בידי כוחות הבטחון הישראליים ו-145 ניפצעו בידי חיילים ומתנחלים. מספר הפצועים הפלסטיניים רשם גידול של 40% בהשוואה לממוצע החודשי של הפצועים ב-2008. בנוסף, ילד ישראלי נהרג וחמישה ישראלים ניפצעו החודש בגדה המערבית, בהשוואה לממוצע חודשי של 9 פצועים ישראלים ב-2008. מספר מבצעי הסריקה והמעצר עומד החודש על 460, עלייה של 13% בהשוואה לממוצע החודשי ב-2008 ואילו מספר המעצרים באפריל (368) עלה ב-25% לעומת חודש מרץ האחרון (295).

תרשים 1: התפלגות פצועים פלסטיניים בגדה המערבית כשליש מכלל הפגיעות (54) בחודש אפריל והרוג פלסטיני אחד נרשמו בעת ההפגנות השבועיות נגד הגדר. מרבית הפגיעות התרחשו בכפרים בלעין ונעילין שבנפת רמאללה, כתוצאה מפגיעתם של כדורי מתכת מצופים בגומי שנורה על ידי כוחות הבטחון הישראליים. ב-17 באפריל נהרג מפגין פלסטיני בבלעין, לאחר שניפגע פגיעה ישירה ממיכל של גז מדמיע, שנורה על ידי כוחות הבטחון הישראליים. צילומים ממקום התקרית מצביעים על כך שהקורבן לא היה מעורב בכל פעילות אלימה בעת שנורה וניפגע. צה"ל פתח בחקירת התקרית. ההפגנות השבועיות נגד הגדר בבלעין מתנהלות דרך קבע מאז 2005. בספטמבר 2007 פסק בית הדין הגבוה לצדק שיש להזיז את תוואי הגדר העובר באדמות בלעין על מנת להשיב לתושבים את הגישה לחלק מאדמות הכפר, ואולם פסיקה זאת טרם יושמה בשטח.

מתוך 368 מבצעי הסריקה והמעצרים, 347 בוצעו בצפון הגדה המערבית.² מבצעי סריקה כמעט יומיומיים התנהלו בכפרים בהם ארעו באורח תדיר תקריות של ידוי אבנים כלפי כלי רכב בעלי לוחיות רישוי ישראליות שנעו בכבישים המובילים לעבר התנחלויות. במהלך פשיטות אלה הוטל בדרך כלל עוצר כללי הכפר, דבר שפגע בכל תחומי החיים בכפר. למשל, ביומיים במהלך חודש אפריל (16 ו-17 בחודש), בעיקבות תקריות של ידוי אבנים, ערך צה"ל שלושה מבצעי סריקות ומעצרים בכפר חארס (נפת סלפית); על הכפר הוטלו סה"כ 11 שעות עוצר והדבר הביא לסגירת שלושה בתי ספר מקומיים.

אלימות מתנחלים ותקריות נילוות

כמחצית הפגיעות בחודש אפריל (67) מקורן בתקריות בהן היו מעורבים מתנחלים. מספר התקריות בהן היו מעורבים מתנחלים במהלך חודש אפריל, שתועדו על ידי OCHA (52), היה גבוה ב-21% לעומת הממוצע החודשי בשנת 2008 (שנה במהלכה נרשמה עלייה בהיקף האלימות הקשורה במתנחלים). מרבית התקריות אלה, 47 במספר, היו כרוכות באלימות של מתנחלים כלפי פלסטינים ורכושם. בחמש תקריות אחרות, היו ישראלים בגדה המערבית מטרה לאלימות מצד פלסטינים מעשים שהובילו להריגתו של ילד ישראלי ולפגיעתם של שני ישראלים נוספים. מתוך כלל הפצועים הפלסטינים (67) 23 פגיעות ניגרמו במישרין על ידי מתנחלים, ואילו 44 פגיעות ניגרמו על ידי חיילים במהלך תקריות שבהן היו מעורבים גם מתנחלים. הממוצע החודשי של פגיעות בקרב ישראלים ופלסטינים, כתוצאה מתקריות הקשורות במתנחלים, עמד ב-2008 על 4 ו-17, בהתאמה. קשה לאמוד את מלא היקף האלימות המתנחלים, בין היתר משום שלא כל התקריות מדווחות, ואולם, יש לראות את נתוני חודש אפריל בהקשר הרחב יותר וכחלק ממגמת העלייה שניצפתה בשנים האחרונות בהיקף האלימות מצד מתנחלים בגדה המערבית: מספר התקריות בהן ניפגעו פלסטינים ב-חודש אפריל היה גבוה ב-42% מהממוצע החודשי ב-2008, שנה שבה היו יותר תקריות בהן מתנחלים פגעו בפלסטינים מאשר בכל אחת מהשנתיים הקודמות, 401, בהשוואה ל-182 תקריות ב-2006 ו-243 תקריות ב-2007.³

תקריות בהן היו מעורבים מתנחלים ונפגעו בהן ילדים ישראלים ופלסטינים

חודש אפריל מאופיין בשורה ארוכה ומעוררת דאגה של התקפות אלימות כנגד ילדים בגדה המערבית, שמרביתן פגעו בילדים פלסטיניים. בין המתקפות החמורות ביותר ניתן למנות את התקריות הבאות:

1 באפריל: ילד פלסטיני בן 13, תושב תל רומידה שבאיזור 2H, המצוי תחת שליטה ישראלית, בחברון, הוכה על ידי קבוצת מתנחלים בדרכו הביתה.

2 באפריל: גבר פלסטיני תקף את התנחלות בת עין, מדרום מערב לעיר בית לחם, הרג ילד ישראלי בן 13 ופצע ילד נוסף בן 7.

2 באפריל: מתנחלים סקלו באבנים אוטובוס פלסטיני, שחצה את המחסום בצומת תפוח, ופצעו נערה בת 17 שאושפזה לאחר מכן בבית חולים בשכם.

3 באפריל: קבוצת מתנחלים היכו שלושה פלסטינים, כולל שני ילדים בגילאי 15 ו-16, בדרום הר חברון. לפני התקרית, הנערים הפלסטינים רעו את צאנם בשדה סמוך לכניסה להתנחלות מעון, וחיילים ישראלים הורו להם לעצור. החיילים עיכבו את הנערים והורו להם להמתין בתחנת אוטובוס סמוכה. החיילים עצבו את השטח מבלי לשחרר את הנערים הפלסטינים. לאחר עזיבת החיילים הגיע לתחנה אוטובוס, ממנו ירדה קבוצת מתנחלים חובשי מסכות שהיכו את הנערים המעוכבים.

17 באפריל: נער פלסטיני בן 17 נורה ונהרג מירי שספג בראשו, בכטנו וברגליו בסמוך להתנחלות בית חגי שבנפת חברון. הרשויות הישראליות טוענות כי הנער ניסה לחדור להתנחלות, בעודו חמוש בסכין ואולם, נסיבות המקרה טרם התבררו ומתנהלת חקירה בנידון.

24 באפריל: נער פלסטיני בן 15 נמנה על קבוצה של 16 פלסטינים שניפצעו בידי מתנחלים וחיילים בשעה שמתנחלים מיצהר תקפו תושבים מהכפר עוריף (נפת שכם). על פי הטענות [של הרשויות הישראליות], הפלסטינים ניסו לחדור להתנחלות.

27 באפריל: נער פלסטיני בן 16 ניפצע פצעים אנושים, מירי תחמושת חיה, כאשר מתנחל מיצהר פתח באש לעבר משפחה פלסטינית מהכפר מדאמה (נפת שכם) שעסקה בעיבוד אדמתה באיזור.

286 בני אדם, 147 בשטח C ו-139 בירושלים המזרחית. ההריסות בכפר ליפגיים פגעו ב-26 מבנים, כולל 14 אוהלי מגורים השייכים לרועי צאן פלסטיניים. המבנים של קהילת הרועים נהרסו קודם לכן בשנת 2005, ולאחר מכן הודיעו השלטונות (מנהלת התיאום והקישור-המת"ק) לתושבים כי הם רשאים להקים אוהלים במקום. ארבע עשר משפחות העקורים (101 נפשות) קיבלו התראה של 48 שעות לפני הפינוי. תושבים אלה הינם העקורים הראשונים בשנת 2009 כתוצאה מהריסת בתיהם, מחוץ לאיזור ירושלים.⁴

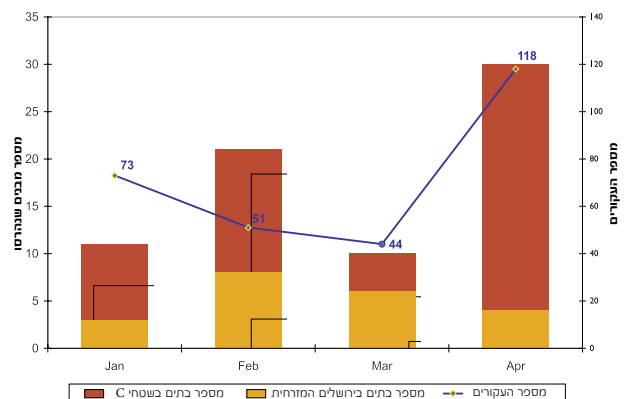
הרשויות הישראליות הרסו במהלך החודש מבנה אחד בשכונת ג'אבל מוכבר בירושלים המזרחית בשל היעדר היתר בנייה, מה שהביא לעקירת משפחה בת שבע נפשות, ביניהם חמישה ילדים. תושביה הפלסטיניים של השכונה שוקדים על הכנת תוכנית מתאר חדשה לאיזור, אותה הם אמורים להגיש לוועדת התכנון המחוזית ביולי 2009. מטרת התוכנית

עליה חדה בהריסות בתים ובמספר העקורים כתוצאה מכך

מספר המבנים הפלסטינים שנהרסו בחודש אפריל גדל פי שלוש ועקירת התושבים כתוצאה מכך כמעט והוכפלה בהשוואה לחודש מרץ 2009. העליה החדה בנתונים אלה נובעת ההריסות בהיקף נרחב שבוצעו בכפר ליפגיים שבשטח C, דרומית מזרחית לעיר שכם. בסה"כ נהרסו בגדה המערבית כ-30 מבנים (כולל 17 אוהלי מגורים ומבני מגורים נוספים), אשר הביאו לעקירתם של 118 תושבים, זאת בהשוואה להריסת 10 מבנים ולעקירת 44 בני אדם בחודש מרץ. כל ההריסות שבוצעו בחודש אפריל, למעט אחד, בוצעו על רקע היעדר אישורי בנייה כנידרש. מבנה מגורים מיושב אחד נהרס בירושלים המזרחית במסגרת "צעדי הרתעה". עד כה, מראשית שנת 2009 נעקרו מבתיהם בגדה המערבית כתוצאה מהריסת הבית,

היא לשנות את יעוד הקרקע (rezoning) מאיזור ירוק (שם הבנייה אסורה) לאיזור מגורים. שני מבנים נוספים, בבעלות פלסטינית, נהרסו בחודש אפריל בירושלים המזרחית, אחד מהם מבנה מגורים לא מאוכלס.

בחודש אפריל המשיכו הרשויות הישראליות בירושלים המזרחית להוציא צווי הריסה לשם "הרתעה" ולהוציא לפועל - להרוס בתים בהם מתגוררות משפחות של פלסטינים שהיו מעורבים בתקיפות ובפגיעה בישראלים. בית אחד נהרס ב- 7 באפריל, ובעיקבות ההריסה נעקרו 10 נפשות, ביניהם 5 ילדים, כולם פליטים. צו הריסה נוסף מעין זה הוצא נגד בית נוסף. במידה ויבוצע הצו, תהיה זאת ההריסה השלישית לצורך הרתעה ב- 2009.⁵ סוג זה של הריסה התחדש בשנת 2009, לאחר השעייה שנמשכה כמעט ארבע שנים והתבססה על מסקנותיה של ועדה צבאית שקבעה כי הריסות מעין אלה אינן מהוות הרתעה יעילה. משפחות פלסטיניות בשכונת שייח' ג'ראח ממשיכות לעמוד בפני סכנת עקירה עקב גירוש מבתיהן. משטרת ישראל מסרה ב-14 באפריל הודעת גירוש לשתי משפחות פלסטינות המתגוררות בבתי שניבנו על אדמה שהבעלות עליה שנוייה במחלוקת.⁶ צווי הגירוש עלולים להתבצע ככל עת והם יביאו לעקירת 51 נפשות, ביניהם 22 ילדים.

תרשים 2: הריסות בתים ומספר עקורים בגדה המערבית, נואר- אפריל 2009

משרד OCHA מפרסם דוח חדש: "משבר התיכנון בירושלים המזרחית: כיצד ניתן להבין את תופעת הבנייה ה"בלתי חוקית"?"

משרד OCHA פרסם החודש דוח מיוחד המתמקד בירושלים המזרחית והמבקש להסביר מדוע פלסטינים בונים ללא היתרי בנייה. הדוח דן בכשלון הרשויות הישראליות לספק תכנון נאות לשכונות הפלסטיניות ומציין כי רק 13% משטחה של ירושלים המזרחית (שטחים כבושים שסופחו

לעיר באורח חד צדדי לאחר 1967) מיועדים ומתוכננים לבנייה פלסטינית וחלק ניכר משטח זה כבר בנוי. יותר משליש מהאדמות בירושלים המזרחית הוקצו להתנחלויות ישראליות. כתוצאה מהתכנון המגביל, לפחות 28% מכלל יחידות הדיור בירושלים המזרחית ניבנו באורח "לא חוקי", כלומר, ללא היתרי בנייה. בהתבסס על נתוני האוכלוסין בעיר, אחוזים אלה של בנייה ללא היתרים משמעותם היא שכ-60,000 תושבים פלסטינים בירושלים המזרחית חיים במבנים 'לא חוקיים' כשסכנת ההריסה מרחפת מעל ראשיהם. בנוסף להבהרת חלק מהקשיים העומדים בפני תושב מזרח ירושלים המבקש לבנות את ביתו, מצביע הדוח על מספר קהילות המצוייות בסכנת עקירה וסוקר את עבותדם של מספר אירגונים לא ממשלתיים וקהילתיים החותרים לאתגר את הקשיים ולהתגבר על המכשולים בתהליך התכנון העירוני הנוהג כעת. הדוח קורא להקפאת הריסות הבתים בירושלים המזרחית ופונה אל הרשויות הישראליות למלא את התחייבויותיהן ככוח כובש ולספק מנגנוני תכנון ובנייה מספקים לאוכלוסיה הפלסטינית.⁷

עיכובים ממושכים במחסום קלנדיה

פקקי תנועה ועיכובים ממושכים במחסום קלנדיה (נפת רמאללה) נירשמו גם בחודש אפריל, בשני הכיוונים. בעיקבות הסרת מחסום אל-ראם וסגירת המעבר דרך הגדר, בשני הכיוונים בדאחיית אל-בריד, בפברואר 2009, נרשמים כעת עיכובים יומיים תדירים של למעלה משעה במחסום קלנדיה, בכיוון צפון. העיכוב ניגרם בשל הגידול בנפח התנועה הממונעת במחסום זה ותדירות גבוהה יותר של חיפושים בכלי רכב הנערכים על ידי כוחות הבטחון הישראליים. הרשויות הישראליות מרחיבות כעת את המחסום ומוסיפות לו שני נתיבים לתנועה הזורמת דרומה. על פי מנהלת התאום והקישור (מת"ק) הישראלית, נתיבים אלה מיועדים לאוטובוסים שיסיעו פלסטינים בעלי תעודות זהות 'כחולות' (תעודת תושב ירושלים) אשר תעודותיהם ייבדקו אך הם לא ידרשו עוד לרדת מהרכבים ולחצות את המחסום ברגל. המת"ק הישראלי מדווח כי נתיבים חדשים אלה יפחיתו את נפח התנועה הרגלית במחסום ויצמצמו עקב כך את זמן המעבר במחסום. עד השלמתם של נתיבים אלה, הרשויות הישראליות ממשיכות לדרוש מפלסטינים בעלי תעודת תושב ירושלים, הנוסעים בתחבורה ציבורית, לחצות את המחסום ברגל, תוך מתן היתר יוצא מן הכלל לקשישים ולחולים להישאר באוטובוסים. לאחרונה הוצב שילוט במחסום המורה על נהלים חדשים לפיהם פלסטינים, בעלי תעודות זהות של הגדה המערבית והיתרי כניסה

יכולים להיות מוארכים לפרקי זמן נוספים של ששה חודשים בכל פעם, ללא הגבלה. נוהל מעין זה שולל מהעצירה את הזכות למשפט הוגן ואת היכולת לאתגר באורח אפקטיבי את הראיות שהעלו נגדו/נגדה והמשמשמות להצדקת המעצר. ועדת האו"ם נגד עינויים הביעה חשש שהשימוש שישראל עושה במעצרים מנהליים לא עולה בקנה אחד עם סעיף 16 באמנה למניעת עינויים.¹⁰ כל שבעת העצירים שהוזכרו לעיל קיבלו יותר מצו מאסר מנהלי אחד, כולל אחד העצירים שנמא במאסר מאז דצמבר 2007.

נפגעים ישירות מהסכסוך:

ילדים בפלסטינים הרוגים: 2

ילדים ישראלים הרוגים: 1

ילדים פלסטינים פצועים: 31

ילדים ישראלים פצועים: 1

ילדים פלסטינים עקורים: 59

(עקב הריסת בתיהם)

ילדים פלסטינים במעצר ישראלי: 391

(ולל שני עצירים מנהליים)

לישראל, נידרשים להירשם במחסום בעת חזרתם. ואולם, בעת פרסום דוח זה טרם החל תהליך הרישום.

הגנה על ילדים: חשש בשל המספר הגבוה של עצורים בקרב ילדים

בסוף חודש אפריל נמצאו 391 ילדים פלסטינים, כולל 6 ילדות, במעצר ישראלי. מתחילת שנת 2009, נירשמה עלייה חדה במעצר קטינים, מה שהביא לגידול של 20% במספר העצירים והמעוככים הקטינים בין דצמבר 2008 ופברואר 2009.⁸ בעוד שמספר העצורים הצטמצם מאז הרי הוא עדיין גבוה בכמעט 20% לעומת חודש אפריל אשתקד.

מספר אירגונים העוקבים אחר מצב הילדים העצורים בבתי כלא ישראליים, הביעו חשש בשל אי כיבוד רבות מהזכויות המעוגנות באמנת האו"ם בדבר זכויות ילדים, ו- UN Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice ("חוקי פקין"). חששות אלה קשורים, בין היתר, להאשמות חוזרות ונישנות בנוגע להתעללות פיזית ונפשית בעת חקירות; מניעת גישה סדירה של עורכי דין ושל ביקורי משפחות; תנאי מעצר שלא עומדים בסטנדרטים הנדרשים במתקני מעצר, כולל היעדר גישה לשירותי בריאות וחינוך הולמים. בנוסף לכך, כל חמשת בתי הכלא בהם מוחזקים ילדים פלסטינים עצירים, למעט אחד מהם, נמצאים בשטח ישראל, וזאת תוך הפרת החוק ההומניטרי הביןלאומי, דבר המקשה עוד יותר על ביקורי משפחות.⁹

בין הילדים העצורים כעת בישראל כלולים שניים המוחזקים במעצר מינהלי. בנוסף, ישנם עוד חמישה עצירים בגירים, שבעת מעצרו היו קטינים והושמו במעצר מינהלי בעודם קטינים ורק לאחרונה מלאו להם 18 שנים. עצירים מינהליים מוחזקים במעצר ללא כתב אישום וללא משפט, על בסיס ראיות סודיות, שלא לעציר ולא לעורכי דינו יש גישה אליהן. על פי אירגון / Defence for Children International / Palestine Section, צו צבאי ישראלי, שמספרו 1591, נותן בידי המפקד הצבאי את הסמכות לעצור פלסטינים, כולל ילדים מגיל 12, עד ששה חודשים וזאת במידה ולמפקד הצבאי יש: "סיבה סבירה להניח שביטחון האזור או בטחון הציבור מחייבים את המעצר". ששת החודשים הראשונים

ירידה משמעותית בהיקף האלימות הישראלית-פלסטינית

למרות היעדרו של הסכם הפסקת אש בלטרואלי בין ישראל לחמאס, רצועת עזה ודרום ישראל חוו בחודש אפריל האחרון את אחת מרמות האלימות הנמוכות ביותר בשנים האחרונות. בעוד שפעילות צבאית לא תדירה נמשכה בשני הצדדים ושני חמושים פלסטינים נהרגו במהלך החודש, הרי שלא נרשמו פצועים פלסטינים או ישראלים. נתון זה מהווה ירידה משמעותית במספר הנפגעים הפלסטינים בהשוואה לחודש מרץ (7 הרוגים ו-19 פצועים) וחודש פברואר (9 הרוגים ו-24 פצועים) ומדובר בנתון הנמוך ביותר מאז חודש אוגוסט 2008 (0 הרוגים), בזמן תקופת הרגיעה שהושגה בתיווך מצרי.

תקריות אלימות במהלך החודש כוללות שתי תקיפות של חיל האוויר הישראלי, חילופי ירי מעבר לגבול בין יחידה ישראלית וחמושים של חמאס, פיצוץ מטען חבלה בסמוך לסיוור רגלי ישראלי, וירי לעבר ספינת דיג פלסטינית, שלכאורה נשאה חומרי נפץ. בנוסף לכך, כוחות ישראלים הוסיפו לירות יריות אזהרה לעבר חקלאים פלסטינים שעבדו את אדמתם ליד הגבול הישראלי, ולעבר דייגים שהתרחקו יותר משלושה מיילים ימיים מהחוף, לאזור דיג בו ניתן לדוג את מרבית הדגה. כמו כן חמושים פלסטינים ירו מספר רקטות וכפצות מרגמה.

האלימות הפנימית מעוררת חשש לגבי הגנת האזרחים

חמישה פלסטינים נהרגו ולפחות 16 אחרים נפצעו בחודש אפריל כתוצאה מאלימות פלסטינית פנימית. התפתחויות בחודש אפריל, בכללן מספר מקרי מוות שהתרחשו לכאורה על רקע מה שמכונה הרג על רקע "כבוד", התנגשויות מזוינות בין פלגים, ופגיעה במכון יופי ובמרכז לילדים, עוררו חשש לגבי רמת ההגנה המוענקת לכלל האוכלוסייה. סכסוכים מזוינים בין משפחות הובילו למותם של חמישה פלסטינים ולפגיעתם של 11 נוספים לפחות בחודש אפריל.

ארבעה פלסטינים נהרגו בשני פשעים שבוצעו על רקע מה שמכונה הרג על רקע "כבוד": הפשע הראשון התרחש ב-9 באפריל, כאשר שלושה בני משפחה אחת, בעל, אישה ובנם בן החמש, נורו ונהרגו ע"י בנם הבכור שעה שישנו. התקרית השנייה התרחשה ב-13 באפריל, כאשר אישה נהרגה ע"י אחיה, לכאורה על רקע "התנהגות לא מוסרית". האח הסניר עצמו מאוחר יותר לידי המשטרה.

בנוסף לכך, לפחות חמישה פלסטינים נפצעו במהלך החודש בעימותים מזוינים בין פלגים יריבים. חמוש אחד נפצע

בעימות בין שני חמושים של חמאס, וארבעה אחרים נפצעו, בהם עובר אורח אחד, כאשר אלמונים חמושים פתחו בירי לעבר שלושה פלסטינים שזוהו כפעילי פת"ח. שתי תקריות דומות נוספות דווחו, אך במהלכן לא היו נפגעים. כמו כן התפוצץ במהלך החודש מטען חבלה שהוטמן בכניסה למכון יופי ממערב לעיר עזה, איש לא נפגע. מרכז לילד ולמשפחה, המופעל ע"י ארגונים מקומיים לא ממשלתיים, הוצת ממזרח לחאן יונס, ובדליקה נהרס כל הציוד של המרכז. אף קבוצה לא נטלה אחריות לאירועים אלה. המרכז למען הילד הינו אחד מחמישה מרכזים שהוקמו ע"י ארגונים לא ממשלתיים מקומיים על מנת לספק פעילויות פנאי ותמיכה נפשית-חברתית, במיוחד לילדים, בעקבות המבצע הצבאי הישראלי "עופרת יצוקה".

מרכז אל-מזאן לזכויות אדם קרא לפתוח בחקירת תקרית שבמהלכה נפצעו שלושה פלסטינים בעקבות ירי בכלי נשק שהוחזקו בניגוד לחוק. המרכז הדגיש כי גילוי סובלנות כלפי תקריות כאלה יוביל לשחיקת שלטון החוק, יגדיל את האנארכיה הביטחונית ויביא למותם של חפים מפשע. יש לציין שיכולותיהן של רשויות חמאס לאכוף את החוק בעזה נפגעו משמעותית בשל השיתוק החלקי של מערכת המשפט (המתרחש על רקע הקרע בין חמאס לבין הרש"פ ברמאללה), וכן ע"י ההרס רחב ההיקף של תשתיות המשטרה הפלסטינית בעזה, במהלך התקיפה הישראלית האחרונה.

בנוסף לכך, המרכז הפלסטיני לזכויות אדם (PCHR) דיווח כי בית דין צבאי בעזה דן ארבעה פלסטינים למוות ב-7 באפריל. הארבעה הורשעו ברצח מרצה באוניברסיטה האסלאמית במהלך עימותים מזוינים בין פלגים יריבים. על שלושה פלסטינים אחרים שהורשעו באותו המשפט נגזרו מאסרי עולם ועבודות פרך. לפי נתוני המרכז, גזרי דין אלה התבססו על "חוק העונשין המהפכני" של אש"ף משנת 1979, שמעולם לא קיבל תוקף חוקי במועצה הפלסטינית המחוקקת. הארגון קרא קריאות חוזרות ונשנות לביטול של "חוק העונשין המהפכני", שכן הוא "מפר את נוהגי המשפט ההוגן הבינלאומיים ואינו כולל מנגנונים עצמאיים והוגנים לערעור נגד הכרעות בית הדין"¹². רק אחד משבעת המורשעים מוחזק כעת בידי רשויות חמאס. האחרים נמלטו מכלאם ב-28 בדצמבר 2008, כאשר ישראל תקפה את בית הכלא המרכזי של עזה במהלך מבצע "עופרת יצוקה". גזרי דין אלה מעמידים את מספרם הכללי של עונשי המוות שנגזרו בבית הדין הצבאי בעזה במהלך שנת 2009 לשבעה.

המצור נמשך: פחות סחורה נכנסה לעזה

בשל סגירת המעברים שבשליטת ישראל בימי חג הפסח, מספר המשאיות שניכנסו לרצועת עזה במהלך חודש אפריל (2,656) היה הנמוך ביותר מאז תחילת 2009. מספר זה מייצג ירידה בשיעור של 18 אחוזים בהשוואה למוצע החודשי במהלך הרבעון הראשון של השנה (3,228), ועומד על כרבע ממניין המשאיות שנכנסו לעזה במהלך חודש מאי 2007 (10,921), חודש לפני השתלטות חמאס על רצועת עזה ותחילת המצור. רבע מהמשאיות שנכנסו לעזה במהלך חודש אפריל הכילו סחורה שיובאה ע"י הארגונים ההומניטאריים, ובכלל זה 39 משאיות שנכנסו דרך מעבר רפיח, ויתר המשאיות יובאו ע"י המגזר העיסקי.

נהלי היבוא נותרו כפופים לקריטריונים עמומים ובלתי עקביים המופעלים במעברים, והרשויות הישראליות מוסיפות לקבוע את סוגי הסחורה וכמות הסחורה, במקום צרכי השוק המקומי. מוצרי מזון היוו את רוב היבוא (70 אחוזים) ועדיין לא מתאפשר יבואם של מספר פריטים ובהם מיץ פירות, ממתקים ושוקולד, פורמולה לתינוקות, משקאות שונים ותה. ההחלטה שקיבלה ממשלת ישראל ב-22 למרץ 2009 לאפשר כניסה בלתי מוגבלת של מוצרי מזון, בתנאי שהספק קיבל אישור מהרשויות הישראליות, עדיין אינה מיושמת.

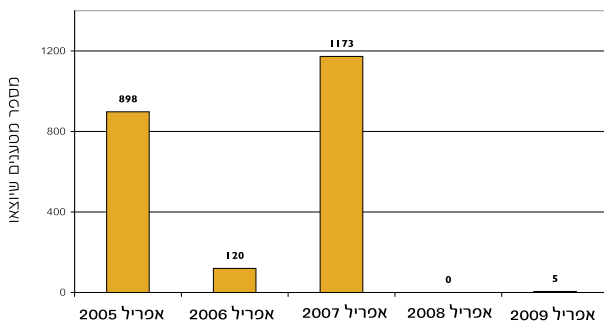
האיסור להכניס חומרי בניין, בכללם בטון וזכוכית, חלקי חילוף עבור תשתיות מים וחשמל, ותשומות חקלאיות, מוסיף למנוע את פעולות השיקום והתיקון ברצועת עזה, ובכלל זה מיזמים שתוכננו כחלק ממגבית הבזק עבור עזה (Gaza Flash Appeal). בין הסחורות שכניסתן נאסרה כלולים כ-200 טון מעוקב של פריטי סיוע הומניטארי המאוחסנים במחסנים בגדה המערבית, הכוללים בין היתר ערכות פנאי ויצירה, ערכות לבית, כסאות גלגלים, שמיכות, מברשות שיניים, צעצועים ותרופות וטרינריות.

לשכת המסחר העזתית מדווחת שמאז תחילת המצור על עזה ביוני 2007, עיכבו הרשויות הישראליות 1,757 מכולות של סחורה מיובאת. ההפסדים הישירים שנגרמו ליבואנים בעזה, על פי ההערכות, עומדים על כ-10 מיליון דולר. נתון זה כולל את עלויות שליחת המכולות ודמי אחסון ששולמו עבורן כנמל אשדוד ולמחסנים בישראל ובגדה המערבית.

למרות האיסור המתמשך על יבוא מאז יוני 2007, התאפשר בחודש אפריל ייצוא של חמישה מטעני פרחים גזומים (כ-200 אלף פרחים) דרך מעבר כרם שלום. מאז תחילת השנה, יוצאו 15 מטעני פרחים גזומים מרצועת עזה, המטען

הראשון יצא ב-12 בפברואר 2009. לפי הסכם המעברים (ההסכם בנושא גישה ותנועה - AMA) שהושג בנובמבר 2005 בין ממשלת ישראל לרש"פ, על ישראל להתיר את ייצואם של 400 מטענים מעזה מדי יום.

בשל ההגבלות המתמשכות על הייצוא, משרד החקלאות העזתי הורה לחקלאים ב-29 באפריל לא לשתול גידולים המיועדים לייצוא, במיוחד גידולים הזקוקים להשקעות כספיות גדולות, כמו פרחים גזומים ותותים. לפי משרד החקלאות, מדובר בצעד שנגקט כדי להגן על חקלאים מפני אובדן השקעות גדולות וכדי לחסוך במים. כמו כן, ההוראות שניתנו לחקלאים כוללות הפניית גידולים המיועדים לייצוא לשוק המקומי, כדי לעמוד בכיקוש המקומי. בשל הקיבולת המוגבלת של השוק המקומי, חלק מהחקלאים הפלסטינים מאכילים בע"ח בגידולים שבעבר היו מיועדים לייצוא, ושמצא

יוני 2007 לא התאפשר ייצואם.
תרשים 3: הייצוא בחודש אפריל

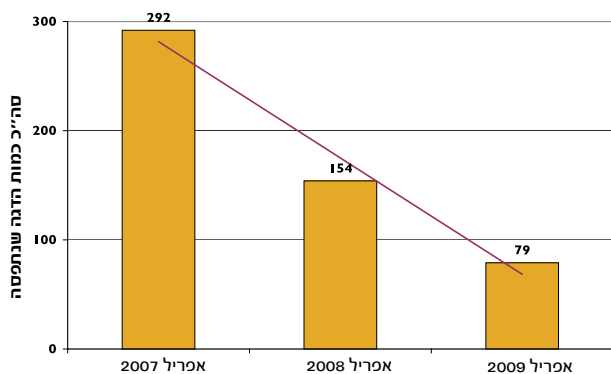
צינור הדלק כנחל עוז פעל במשך 16 ימים במהלך חודש אפריל, וזאת בהשוואה ל-23 ימים במהלך חודש מרץ, מה שגרם לירידה של 10 אחוזים בכמות גז הבישול המיובאת וירידה של 8 אחוזים בכמות הדלק התעשייתי המיובא. בשל כך, הכמויות שיובאו היוו 50 אחוזים ו-70 אחוזים בלבד, בהתאמה, מהתצרוכת החודשית, לפי הערכת ההתאחדות הפלסטינית של בעלי תחנות דלק (GSOA) ורשות תחנת הכוח. בשל המחסור המתמשך בגז לבישול, GSOA ממשיכה ליישם קיצוב בקרב 21 התחנות המספקות גז לבישול ברחבי רצועת עזה, תפקודן מוגבל ל-4 ימים בשבוע בלבד. בשל המחסור בדלק תעשייתי, בשילוב המחסור בחילוף הנחוצים לתחנת הכוח, הפסקות חשמל המתוכננות נותרו על כן. מדובר בהפסקות חשמל מתוכננות יומיות שנמשכות עד חמש שעות ביום ברחבי רצועת עזה. האיסור על יבוא של סוגי דלק אחרים, בכללם בנזין וסולר מסחרי, נותר על כנו מאז ה-2 בנובמבר 2008, למעט כמויות קטנות שנשלחו לאונר"א. לפי נתוני GSOA, בשל הגידול בזרימה הקבועה של סולר ובנזין דרך המנהרות שמחת לגבול רפיח-עזה

לצורך קבלת טיפול רפואי. נכון לעכשיו אין בנמצא מנגנון המאפשר לתושבי עזה לקבל דרכונים חדשים.

הגבלות גישה בים וביבשה פוגעות במחייה

הגבלות הגישה, שאוכפים כוחות ישראלים על גישת פלסטינים לקרקעות חקלאיות הסמוכות לגבול עם ישראל ולאזורי דיג השוכנים במרחק הגדול יותר משלושה מיילים ימיים מהחוף, מוסיפות לכבוע במחיית פלסטינים. כוחות ישראלים ירו יריות אזהרה לעבר חקלאים פלסטינים, ואילצו אותם לעזוב את אדמתם, בלפחות שמונה מקרים שונים בחודש אפריל. רוב התקריות התרחשו ממזרח לחאן יונס ודיר אל באלה. בעוד שלא דווח על נפגעים, בשתיים מהתקריות נגרם נזק לבתים. תקריות אלה ריפו את ידי החקלאים בכל הקשור לגישה לחלק מהאזורים שליד הגבול, וכך נפגע קציר יכולי החיטה והשעורה. בעוד שגידולים אלה מושקים ע"י מי גשמים ואינם זקוקים לתחזוקה שוטפת במהלך השנה, חיוני לאפשר גישה אליהם במהלך עונת הקציר בחודש אפריל.

בנוסף לכך, ספינות סיוור ישראליות פתחו בירי לעבר דייגים פלסטינים כ-20 מקרים שונים לפחות במהלך החודש, וכוחות ישראליים עצרו 12 דייגים בשתי תקריות נפרדות. אירועים אלה פוגעים בעבודת הדייגים בשיאה של עונת הסרדינים בחודש אפריל, וכתוצאה מכך ירדה כמות הדגה בהשוואה לשנים המקבילות. מרכז אל-מזאן לזכויות אדם דיווח כי באחד המקרים האלה (שהתרחש ב-6 באפריל), דייגים הוכרחו לשוט לעבר כלי שיט צבאי ישראלי לפני שנעצרו ונחקרו, וספינותיהם הוחרמו. נכון לסוף חודש אפריל, הספינות עדיין לא הוחזרו.

תרשים 4: כמות הדגה בחודש אפריל

מאז אמצע מרץ, העומדת על כמאה אלף ליטר סולר ביום וקרוב ל-70 אלף ליטר דלק ביום, שני סוגי דלק אלה נמכרים במחירים נמוכים בשוק. מנהרות רפיח נותרו עורק חיים כלכלי חשוב לאוכלוסיית עזה, והן מספקות לשוק מוצרים שכניסתם לעזה נאסרה במעברים שבשליטת ישראל.

התנועה לתוך עזה ומחוצה לה נותרה אסורה

תנועת הפלסטינים לתוך רצועת עזה ומחוצה לה דרך מעברי ארז ורפיח נותרה בשליטת רשויות ישראל ומצרים, בהתאמה. הגבלות הוסיפו להיות סגורים רשמית בחודש אפריל, למעט מקרים חריגים, שהוגבלו בעיקר למקרים רפואיים ומקרים הומניטאריים אחרים. במהלך חודש אפריל, מספר המקרים החריגים הללו הצטמצם כתוצאה מהקרע בין עזה לרמאללה, שבעקבותיו הוקפאו הפניית מטופלים לטיפולם מתמחים מחוץ לעזה והנפקת דרכונים חדשים. מספר הפלסטינים שעברו במעבר ארז בחודש אפריל (515) עומד על מחצית ממספר העוברים בחודש מרץ (1,183). אחת הסיבות לירידה היא הקפאת הטיפול בהפניית חולים על ידי הרשויות הפלסטיניות במהלך רוב חודש אפריל, והירידה שנגרמה בשל כך במספר האישורים שהנפיקו הרשויות הישראליות. 173 מטופלים ומלווים בלבד עברו במעבר ארז, וזאת בהשוואה ל-635 בחודש מרץ (ר' מטה). רוב אלה שחצו במעבר ארז הם פלסטינים שקיבלו אישור לבקר קרובי משפחה מחוץ לרצועת עזה.

מעבר רפיח, הממוקם על גבול מצריים, נפתח באופן חריג במהלך חודש אפריל, וכך התאפשר ל-2,427 פלסטינים להיכנס למצריים והתאפשר ל-1,095 פלסטינים אחרים להיכנס לרצועת עזה. מספרם היומי הממוצע של הנכנסים למצריים (81) ושל הנכנסים לעזה (37) במהלך חודש אפריל משקף רק 27 אחוזים ו-26 אחוזים בהתאמה מהנתונים המקבילים בחודש מאי 2007, חודש אחד לפני השתלטות חמאס.

מחלק מהאנשים העומדים בהגדרת המקרים החריגים, והזכאים בשל כך לעבור במעברים, נשללה אפשרות התנועה משום שלא ניתן כעת לקבל בעזה דרכונים חדשים, רק הרש"פ ברמאללה מנפיקה דרכונים חדשים. בעיה זו התעוררה מיד לאחר השתלטות חמאס על הרצועה ביוני 2007, כאשר הרש"פ הפסיקה לשלוח טפסים של דרכונים ריקים לעזה. מאז תחילת שנת 2008, עזה קיבלה 15,600 דרכונים ריקים, כמות שאינה עומדת בדרישה. רשויות חמאס דיווחו על כך שקרוב ל-2,000 בקשות לדרכונים עדיין תלויות ועומדות, ובהן בקשות של כ-600 מטופלים הזקוקים לצאת לחו"ל

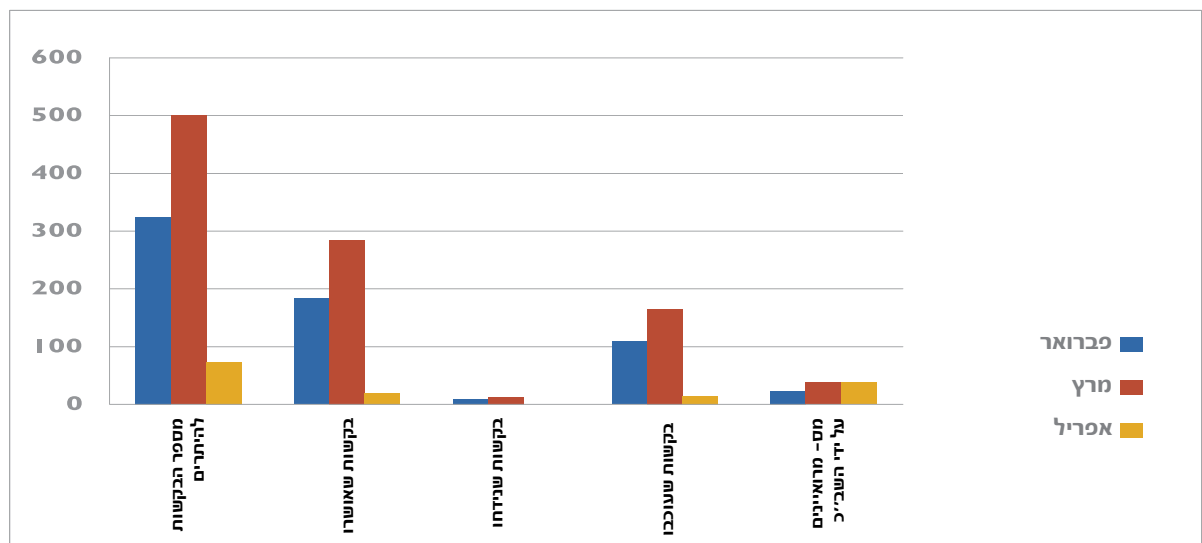
הליך הפניית מטופלים לחו"ל שובש במהלך רוב החודש

הליך הנפקת מסמכי הפנייה לטיפול רפואי מתמחה מחוץ לרצועת עזה שובש קשות במהלך רוב חודש אפריל בשל הסכסוך בין הרשויות בעזה והרש"פ ברמאללה, סכסוך שפרץ בעקבות השתלטות רשויות חמאס בעזה על מחלקת ההפניות לטיפולים בחו"ל, ב-22 במרץ 2009. הסכסוך הסתיים ב-26 באפריל והמנהל הקודם של המחלקה וצוותו חזרו לעבודתם לאחר שהושג הסכם בין שתי הרשויות, בסיוע ארגון הבריאות העולמי, המרכז הפלסטיני לזכויות אדם, ומספר דמויות בולטות בחברה האזרחית.

בין ה-22 במרץ ל-26 באפריל ניהל צוות שמונה ע"י חמאס את המחלקה, וטיפל ב-650 בקשות הפנייה, כ-70 אחוזים מהחולים הופנו לבתי חולים מצריים. בין ה-27 ל-30 באפריל אישרה המחלקה 262 בקשות הפנייה, יותר ממחציתן התייחסו לבתי חולים מצריים, והיתר התייחסו לבתי חולים בירדן, ישראל, ובגדה המערבית, ובכלל זה ירושלים המזרחית. המשרד הפלסטיני לתיאום (DCO), האחראי על

תיאום מעברם של מטופלים שהופנו לטיפול בבתי חולים בגדה המערבית, ובכלל זה ירושלים המזרחית, ישראל וירדן, דרך מעבר ארז, חדל לתפקד בעקבות השתלטות רשויות החמאס על המחלקה והמשרד שב לתפקד ב-27 באפריל. בין ה-27 ל-30 באפריל טיפל המשרד ב-73 בקשות הפנייה. לפי נתוני המשרד, 90 חולים עברו במעבר ארז במהלך חודש אפריל, בהשוואה ל-325 מטופלים שעברו בחודש מרץ ו-258 שעברו בפברואר.

סך הכל 495 חולים עברו במעבר רפיח במהלך החודש לקבלת טיפול רפואי במצריים. לפי נתוני קצין הדרכונים הפלסטיני בגבול רפיח, כ-80 אחוזים מהחולים שעברו במעבר רפיח נשאו מסמכי הפנייה שהונפקו ע"י הוועדה הרפואית שמינה חמאס, ולכן לא זכו לכיסוי הוצאות מטעם הרש"פ, בעוד ששאר המטופלים נשאו מסמכי הפנייה שאושרו ע"י הרש"פ לפני ה-22 במרץ. בתי החולים המצריים מכירים רק במסמכים שהונפקו ע"י הרש"פ, ולכן בתחילה סירבו לטפל בחולים שהחזיקו במסמכים שהונפקו ע"י הרשות בעזה, ואולם, בסופו של דבר טופלו חולים אלה בעקבות התערבות אירגוני החברה האזרחית המצרית, שכיסתה את עלויות הטיפול.

תרשים 5: מספר הבקשות למעבר במעבר ארז שהוגשו ומעמדן

גורם נוסף התורם למחסור בפריטים רפואיים הינו עיכובם של רוב המשלוחים שבתיאום ארגון הבריאות העולמי, ובמיוחד ציוד אלקטרוני, טרם קבלת אישור מהרשויות הישראליות.

במהלך חודש אפריל אישר ארגון הבריאות העולמי שארבעה מטופלים מתו בשל היעדר גישה מהירה לשירותי בריאות. כמו כן, יש לציין שבמהלך חודש אפריל המחסנים המרכזיים לאחסון תרופות ומוצרים מתכלים (Central Drug and Disposables Stores) בעזה דיווח על עלייה במספר התרופות והמוצרים המתכלים שאזלו מהמלאי בהשוואה לחודש מרץ, בשל מגבלות מימון. סך כולל של 65 תרופות ו-90 מוצרים מתכלים אזלו מהמלאי בסוף חודש אפריל, וזאת בהשוואה ל-52 תרופות ו-68 מוצרים מתכלים שאזלו מהמלאי בסוף חודש מרץ.

מצב הביוב נותר גבולי

מצב הביוב ברצועת עזה מוסיף להיות גבולי ביותר כתוצאה מהמצור הנמשך 22 חודשים, שהגביל את כניסתם של חלקי חילוף חיוניים וחומרי בנייה לתוך רצועת עזה. המחסור במשאבים פיזיים, בשילוב עם מגבלות התנועה ליד אזורי הגבול, מנע את השלמתם של תיקונים חיוניים ועבודות תחזוקה במפעלים לטיפול במי שופכין בידי הסוכנויות הרלבנטיות. במהלך חודש אפריל, התאפשרה כניסתם של שלושה מטעני צינורות פלסטיק בלבד, מטענים אלה מיועדים למיזמי מים וביוב במגזר הפרטי, וכניסתם אושרה לאחר שסורבה מאז סוף אוקטובר 2008, ומדובר בכמות ניחחה בהשוואה להיקף הכולל של הצרכים.

מצבו של אגן הניקוז הסמוך למתקן טיהור השפכים בחאן יונס נותר בלתי יציב. הגידול בלחץ המופעל על אגן הניקוז גרם לזרימה חוזרת של ביוב גולמי לבתי התושבים ולמערכת הביוב, תוך סיכון בריאות הציבור. בעוד שרשות המים והביוב העזתית (CMWU) מיישמת צעדים שנועדו להקטין את הלחץ האמור, ניתן היה למנוע את המצב הנוכחי לו ישראל הייתה מאפשרת כניסת צינורות פלדה. מיזם חריג נוסף, שהושלם ע"י CMWU במהלך חודש אפריל, הוא תיקון בריכות הביוב הזמניות במפעל לטיפול שפכים בבית לאהייה, שהתמוטטו ב-27 למרץ 2009.

מחסה: הושלמה הערכת הנזקים, השיקום נמנע

עד סוף חודש אפריל השלימו אונר"א ו-UNDP את הערכות הנזק שנגרם במהלך מבצע "עופרת יצוקה". הנתונים הנוכחיים מצביעים על כל ש-3,500 בתים נהרסו כליל או שאינם ברי תיקון, 2,300 בתי פליטים ו-1,200 בתים של תושבים שאינם של פליטים, 2,100 בתים ספגו נזקים קשים (1,000 בתים של פליטים ו-1,100 לא של פליטים), ו-40 אלף בתים נוספים ספגו נזקים קלים (30 אלף של פליטים ועשרת אלפים לא של פליטים). מתוך מקרים אלה, כ-7,000 משפחות פליטים ו-8,250 משפחות של לא פליטים קיבלו סיוע במזומנים מאונר"א ו-UNDP בהתאמה. ואולם, האיסור הנמשך על יבוא חומרי בניין דרך המעברים הרשמיים מוסיף למנוע עבודות רחבות היקף, בעוד שמחיר החומרים הזמינים כרגע בעזה הינו יקר. למרות עקירה רחבת היקף של תושבים, שנגרמה בשל הרס הבתים במהלך "עופרת יצוקה", בצפון עזה נמצאים כעת רק שישה מאהלים קטנים, בהם מתגוררות מספר משפחות עקורים עד שימצאו חלופות. בינתיים, המשרד לתעסוקה ולדיוור ציבורי קיבל מהסרה האדום הטורקי 190 קרוואנים לשיכון משפחות שהושפעו מהמתקפה הצבאית האחרונה.

הפעולות לפינוי ההריסות נמשכות

ברחבי רצועת עזה נותרו כ-600 אלף טון הריסות בטון כתוצאה מפגיעה בבתים, מבני ציבור, מבנים מסחריים ומתקני תעשייה שהופגזו על ידי ישראל במהלך המתקפה הצבאית האחרונה. חלק מהאזורים זהו כמזוהמים בחומרים מסוכנים כמו אסבסט ונפלי תחמושת, והדבר מסכן את בריאות הציבור. עד כה נכחנו כ-273 אתרים ונבדקה בהם רמת הסכנה הנשקפת מנפלי תחמושת.

תוכנית פעולה משותפת שפותחה ע"י UNDP מבקשת למיין, להסיר ולגרוס את הריסות הבטון בעלות משוערת של כ-15 מיליון דולר, מתוכם גויסו כ-7 מיליון דולר עד כה. הסוכנויות המיישמות כוללות את UNDP, United Nations Mine Action Service, UNICEF, וארגונים לא ממשלתיים אחרים. תוכנית העבודה כוללת ביצוע הערכת סיכונים באתרים (מאיי-יוני 2009), פעולות הקשורות לחינוך למניעת סיכון ממוקשים והכשרה בטיחותית (יוני-יולי 2009), פעולות לפינוי ההריסות (אוגוסט-פברואר 2010), גריסה ואחסון (אוקטובר-יוני 2010).

עם התחלת פינוי ההריסות, יספק הצוות הבינלאומי לפינוי נפלי תחמושת הכשרה בטיחותית לטיפול בנפלי תחמושת ויכשיר מדריכים מקומיים שיעבדו עם עובדים הקשורים לפעילויות אלה. במהלך חודש אפריל, הצוות העביר 17 הדרכות בנושא בטיחות בטיפול בנפלי תחמושת, ובכללן שתי סדנאות להכשרת מדריכים בהן השתתפו קבוצות מהחברה האזרחית.

רשויות חמאס הציגו בקשות חדשות לארגונים בינלאומיים לא ממשלתיים

נראה שההתפתחויות במהלך החודש מצביעות על פיקוח מוגבר מצד רשויות חמאס על פעולותיהם של ארגונים בינלאומיים לא ממשלתיים המספקים סיוע הומניטארי בעזה. כ-8 באפריל, הכריז משרד הפנים שעל כל הארגונים הבינלאומיים הפועלים בעזה להירשם ולהגיש את דוחותיהם השנתיים כדי להמשיך לפעול בעזה. מלשון ההודעה עולה כי על הרישום להתבצע בתוך חודש. הארגונים ביקשו שהרישום שביצעו בעבר ברמאללה יוכר ככל השטחים הפלסטינים הכבושים, ובכלל זה ברצועת עזה. היעדרם של מסמכי רישום מוכרים הוביל לכך שמספר ארגונים בינלאומיים לא ממשלתיים התקשו בהשגת פטור ממע"מ, והדבר גרם להתייקרות המיזמים שלהם. הנושא נמצא בכיור.

סוגיות נוספות בשטח הפלסטיני הכבוש

זוח מטעם הבנק העולמי: מגבלות קשות על התפתחות משק המים הפלסטיני

הבנק העולמי פרסם החודש דו"ח שכותרתו "הערכת המגבלות על התפתחות משק המים הפלסטיני". אחד הממצאים העיקריים של הדו"ח מצביע על כך שהניהול הישראלי-פלסטיני המשותף של משק המים והקצאות המים על פי הסדר שהושג במסגרת הסכם הביניים משנת 1995 הנמצא בתוקף עד היום, אינו עונה על צרכי הפלסטינים. בשל מאזן הכוח, ופערי היכולת והמידע בין שני הצדדים, כללי הניהול לתקופת הביניים והנוהגים המקובלים הקיימים, נוצרו מגבלות מערכתיות חמורות על פיתוח משאבי המים הפלסטיניים, השימוש במים, וניהול מי השופכין. זאת ועוד, מאז שנת 2000, הגבלות התנועה שכפתה ישראל פגעו בגישת הפלסטינים למקורות מים, פיתוח תשתיות ותפעול שימושים. מגבלות אלה, לעומת זאת, משפיעות על הגישה למים בגדה המערבית ובעזה בצורה שונה.

בנוגע לגדה המערבית, הדו"ח מצא כי הפלסטינים שואכים כ-20 אחוזים מפוטנציאל המשוער של האקוויפרים שמתחת לגדה המערבית ולישראל, בעוד ישראל שואבת את השאר. בנוסף לכך, ישראל שואבת שאיבת יתר בשיעור של יותר מ-50 אחוזים מחלקה בפוטנציאל המשוער תחת הסכמי אוסלו, ללא אישור ועדת המים המשותפת.

השימוש בפועל של משקי הבית בגדה המערבית עומד על כ-50 ליטר לנפש ליום בממוצע, בעוד שליש מהקהילות, שהן כ-10 אחוזים מהאוכלוסייה בגדה המערבית, עדיין לא מקבלות שירותי רשת. בעזה לא פותחו מקורות חדשים מאז שנת 1995, ושאיבת יתר חמורה ממאגרים תת קרקעיים הובילה לירידה באיכות המים ולחידרת מי ים.

רק 5-10 אחוזים מאקוויפר עזה מניבים כעת מים באיכות מי שתייה. האוכלוסייה הגיבה למחסור במי השתייה בקידוח בארות מים פרטיות ובהתפלה לצרכים ביתיים. כיסוי אספקת המים וזמינות מים נמצאים, עקרונית, במצב טוב יותר בהשוואה לגדה המערבית, וזמינות המים עלתה בשיעור של 50 אחוזים בין השנים 2000-2005. ואולם, מאז שנת 2005, אספקת המים הפכה למקוטעת וצנחה לרמות המוגדרות כרמות משבר, בעיקר בשל התדרדרות המצב הביטחוני והפוליטי, הפוגעת בגישה לאנרגיה, דלק וחלקי חילוף.

חלק מהארגונים קיבלו פנייה מטעם משרד העבודה, שביקש מידע מפורט על עובדיהם, והארגונים המפעילים תוכניות מזומנים-תמורת-עבודה התבקשו להעביר את רשימות מוטביהם. בשילוב עם מגבלות אחרות המגבילות את פעולותיהם של ארגונים בינלאומיים לא ממשלתיים הפועלים בעזה, הנובעים בין היתר מארץ המוצא, התפתחויות אלה עלולות להגביל את יכולת הארגונים להמשיך ולספק סיוע לנזקקים ברצועת עזה.

האו"ם השיק סקר על צרכיה של רצועת עזה למחרת מבצע "עופרת יצוקה"

צוות המשימה הבין-ארגוני של האו"ם לענייני מגדר (UN Inter-Agency Gender Task Force) השיק ב-21 באפריל סקר בתי אב תחת השם "מתן במה לצרכיהם של נשים וגברים בעזה: בעיקבות המבצע הצבאי הישראלי שנמשך 23 יום". הסקר התבצע בשבוע הראשון של חודש מרץ 2009, והתמקד בהשפעת המשבר על נשים וגברים ובזיהוי צרכיהם ההומניטאריים הדחופים.

רוב הנסקרים דירגו את הטראומה הנפשית והלחץ הנפשי בתור מקור החשש העיקרי, ודירגו את הצורך בשירותים נפשיים-חברתיים כחיוני באותה המידה כמזון ומים. זאת ועוד, בשל התעצמות הטראומה והלחץ, ובשל הגישה המוגבלת לשירותים נפשיים מקצועיים, תופעת הטיפול העצמי בתרופות לא מפוקחות הולכת ומתפשטת בקרב תושבי עזה. לפי הדו"ח, המרחק הפיזי הוא המכשול העיקרי העומד בפני נשים ונערות בגישה לשירותי בריאות כלליים.

הסקר מצא כי אלימות ביתית נגד נשים מתרכזת בקרב משפחות שנעקרו מבתיהן במהלך המלחמה. מתוך הנשים שנסקרו, 37 אחוזים דירגו את האלימות הביתית בתור בעיית הביטחון האישי העיקרית העומדת בפני נשים ונערות.

למעלה מ-50 אחוזים מהגברים שנסקרו ציינו שאלימות ציבורית ופוליטית הן המקור לבעיות הבטיחות והביטחון האישי העיקריות העומדות בפני גברים וילדים. גורם נוסף לחשש נעוץ בכך שכמחצית מהנשאלים, שנעקרו מבתיהם במהלך המתקפה הישראלית, אמרו שילדיהם לא חזרו לבית הספר לאחר המלחמה בשל "חוסר ביטחון".

המסקנה העיקרית של הדו"ח היא שלא ניתן לנהל את המשאבים בצורה משותפת תחת התנאים הקיימים, וכי מאמצי הפיתוח של הרש"פ ושל המדינות התורמות הצטמצמו לכדי שורה של אסטרטגיות התמודדות שאינן כוללות פיתוח רציונלי של משק המים. הדו"ח גם מדגיש את הצורך לסיים את אופן השימוש במים הנוהג כעת, שאינו ברי קיימא, במיוחד שאיבת היתר מאקוויפרים והיעדר בקרת זיהום, שלצד הירידה הצפויה במי הגשמים בעשורים הבאים עשויה לסכן את רווחת הדורות העתידיים.

הדו"ח ציין כי פתרון הבעיות הללו דורש התקדמות בחזית המדינית. ואולם, עד שהנושאים המדיניים יפתרו במסגרת הסכם קבע, יש לתת עדיפות לשינוי הדרך שבה ועדת המים המשותפת והמנהל האזרחי הישראלי מטפלים בצרכי הפיתוח הפלסטיניים. ואולם, לרש"פ יש מרחב תמרון לשיפור, וקיים צורך עז להגדיר סדרי עדיפויות חדשים, במיוחד נוכח היכולת הממסדית המוגבלת.

מימון חסר חמור למיזמי הגדה המערבית: התחילה הערכת הביניים של CAP-2009

נכון לחודש אפריל, קיבלו תוכניות סיוע הומניטרי, המיועדות לרצועת עזה, התחייבויות בגובה 254 מיליון דולר, המכסות 40 אחוזים מהצרכים המפורטים במגבית החירום ההומניטארית (CAP) לשנת 2009, הכוללת גם את מגבית הבזק. בניגוד לכך, רמת המימון לתוכניות סיוע הומניטרי לגדה המערבית מוסיפה להיות נמוכה ביותר, רק 26-30 אחוזים מהצרכים כוסו, והתקבלו התחייבויות בגובה 51 מיליון דולר, מתוך 198 מיליון דולר הנחוצים.

בזמן חיבור הדו"ח הנ"ל, שקלה תוכנית המזון של האו"ם (WFP) להתאים את תוכניות חלוקת המזון בגדה המערבית למשאבים הפחותים, וזאת ללא צמצום מספר המוטבים המקבלים סיוע. תוכנית המזון העולמית סובלת מגירעון תקציבי בגובה 83 אחוזים מהתקציב המיועד לגדה המערבית, 43 מיליון דולר, הכולל אספקת ארוחות לבתי ספר וסיוע במזון לאוכלוסיות הנזקקות.

בסוף חודש אפריל דיווח ארגון אונר"א על מימון חסר לתוכניות סיוע בגדה המערבית הקשורים לתוכנית החירום ליצירת מקומות עבודה (גרעון של 75 אחוזים), סיוע במזון ובמזומנים (גרעון של 82 אחוזים), סיוע חירום בריאותי (56 אחוזים), בריאות הנפש (כמחצית מהמימון הנחוץ גויס), תוכניות בריאות סביבתיות (גירעון בגובה 98 אחוזים). לפי ההערכות, חלק מהתוכניות של אונר"א יבטלו עד סוף חודש יוני אם לא יימצא מימון נוסף, תוכנית הבריאות הסביבתית סובלת מהגירעון החמור ביותר, ולא ניתן יהיה להבטיח את עתידם של שירותי המים והתברואה המסופקים ל-19 מחנות פליטים אחרי הקיץ, הדבר ישפיע על 192 אלף פליטים.

למעלה מ-300 אלף פלסטינים החיים ב-150 קהילות מרוחקות עלולים לאבד את גישתם לשירותי בריאות בסיסיים שמספקות המרפאות הניידות של אונר"א, אם לא יושג מימון לתוכניות חירום בריאותיות. קרן התגובה ההומניטארית (HRF) מימנה שני מיזמים בעזה במהלך חודש אפריל, אחד מהם סיפק 114 אלף דולר לארגון לא ממשלתי מקומי המספק שירותי תיקון לספינות דיג שניזוקו במהלך המתקפה הישראלית שהתרחשה בחודשים דצמבר-ינואר. המיזם השני, בהיקף של כ-143,500 דולר, יאפשר לארגון העזתי "העמותה לבעלי מוגבלות גופנית" לספק מוצרי מזון חיוניים, מוצרים שאינם מוצרי מזון, ומוצרי היגיינה ורפואה בסיסיים לקרוב ל-1,000 איש, רובם ילדים בעלי מוגבלות הסובלים מתת תזונה, בעיות בריאותיות, שאינם מקבלים סיוע מארגונים אחרים. מאז תחילת השנה, הקרן תמכה ב-20 מיזמים ברצועת עזה, בהיקף של יותר משלושה מיליון דולר.

ולסיכום, תהליך ההערכה החצי שנתי של המגבית לשנת 2009 (the 2009 CAP Mid-Year Review) בשטחים הפלסטינים הכבושים התחיל באמצע אפריל. השנה, קביעת הלו"ז של התהליך הוקדמה לאור הצורך הדחוף להביא לתשומת ליבן של המדינות התורמות את מימון החסר החמור ממנו סובלים מיזמים הומניטאריים בגדה המערבית, ומיזמים מסוימים בעזה. בסקירה זו יעודכן תיק המיזמים המוצג במסגרת המגבית, ותינתן עדיפות לפעולות הקשורות למתן מענה הומניטארי.

הנוסח המחייב הוא המקור בשפה האנגלית - לקריאתו פנו לאתר OCHA בכתובת:

http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_humanitarian_monitor_2009_15_05_english.pdf

הערות

1. ניתן להוריד באתר: <http://www.bilin-village.org/english>
2. בחודש מרץ נרשמו 325 מבצעי סריקה ומעצרים.
3. לקבלת מידע נוסף אודות אלימות מתנחלים, ראו דוח מיוחד של OCHA בנושא זה: "חסרי מגן: אלימות מתנחלים נגד אזרחים פלסטינים ורכושם", דצמבר 2008. לקריאה מקוונת פנו ל: http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_settler_violence_special_focus_2008_12_18_hebrew.pdf
4. מספר העקורים כולל 20 בני אדם שנעקרו מביתם לאחר שהוא נאטם בידי כוחות הבטחון כאמצעי "הרתעה" בעיקבות תקיפת אזרחים ישראלים בשנת 2008.
5. לקבלת פרטים נוספים על מקרים אלה, ראו דוחות שבועיים של OCHA בנושא הגנה על אזרחים מהתאריכים 9 - 1 אפריל, 2009, ו-29-22 באפריל 2009. לרשימת הדוחות השבועיים של OCHA פנו ל: http://www.ochaopt.org/?module=display§ion§ion_id=104&static=0&edition_id=&format=html
6. לקבלת מידע נוסף על הרקע למקרים אלה, עיינו ב"מעקב הומניטרי", מרץ 2009: http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_humanitarian_monitor_2009_15_03_hebrew.pdf
7. לקריאה מקוונת של הדוח פנו לאתר OCHA בכתובת: http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_planning_crisis_east_jerusalem_april_2009_hebrew.pdf
8. המקור: Defence for Children International / Palestine Section
9. סעיף 76 באמנת גינבה הרביעית (1949) קובע כי על הכוח הכובש להחזיק תושבים של השטח הכבוש במעצר בבתי כלא בתוך השטח הכבוש.
10. ראו למשל את מסקנות והמלצות הועדה נגד עינויים, ישראל, 23.11.2001
11. הודעה לעיתונות מטעם מרכז אל-מזאן, "ארבעה פצועים בירי שביצעו אלמונים חמושים", 20 באפריל 2009.
12. הודעה לעיתונות מטעם PHCR, "בית דין צבאי בעזה דן ארבעה פלסטינים למוות, המרכז קורא לנשיא הפלסטיני לא לאשרר את ארבעת גרי הדין", 8 באפריל 2009

ברשימה המפורטת לעיל ארגוני וסוכנויות או"ם וארגונים הומניטריים מקומיים ובינלאומיים המשתתפים בקבוצות עבודה מגזריות ומספקים בעקביות מידע עבור דו"ח המעקב ההומניטארי:

United Nations Children's Fund (UNICEF), United Nations Development Programme (UNDP), United Nations Development Fund for Women (UNIFEM), United Nations Educational Scientific and Cultural Organization (UNESCO), United Nations Food and Agricultural Organization (FAO), United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA), United Nations Office for the High Commissioner of Human Rights (OHCHR), United Nations Population Fund (UNFPA), United Nations Relief and

Works Agency for Palestine Refugees in the Near East (UNRWA), United Nations Special Coordinator for the Middle East Peace Process (UNSCO), World Food Programme (WFP), World Health Organization (WHO), Al Haq, Badil, Save the Children (UK), Defence for Children International – Palestine Section (DCI-PS), Oxfam GB, Palestine Hydrology Group (PHG), ACF-E, AAA, ACP, ACAD, and members of the Temporary International Mechanism (TIM).

* לפרטים ולמידע נוסף פנו אל יחזקאל ליין, דוא"ל: lein@un.org טל: 02-5829962